

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМВІДНОСИН СВОБОДИ І ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УМОВАХ РОЗБУДОВИ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

Актуальність теми дослідження. Базовими характеристиками особистості є свобода і водночас відповідальність за свої вчинки, поведінку і слова. Ці якості визначають стрижень зрілої особистості, її внутрішню й зовнішню дисциплінованість, життєву та громадянську позицію. Тож виникає потреба вивчення взаємозв'язку та взаємозалежності свободи і відповідальності та їх усвідомлення особистістю, яка розвивається. **Мета дослідження** - проведення ґрунтового філософського аналізу особливості взаємовідносин свободи і відповідальності особистості в умовах розбудови правової держави. **Об'єкт дослідження** - особливості взаємовідносин свободи і відповідальності особистості в умовах розбудови правової держави. **Предмет дослідження** - визначення форм взаємодії свободи і відповідальності у суспільстві. **Завдання дослідження** – розкрити тему взаємовідносин понять свободи і відповідальності, з'ясувати як свобода особистості допоможе розбудові правової держави. Свобода і відповідальність у сучасному світі безпосередньо пов'язані. Свобода – це одна з основних, найскладніших філософських категорій, яка визначає сутність людини, що складається з її здатності мислити і діяти відповідно до своїх намірів, бажань та інтересів, а не внаслідок якогось примусу [3, с.12-15]. З часів античності і аж до наших днів ідея свободи була притаманною практично всім розвиненим філософським системам. Тож у певному розумінні, філософія – це вчення про свободу. Свобода постає перед людиною як право вибору за який потрібно нести відповідальність [1, с.8-10]. Людина завжди прагне до свободи. Це свобода від роботи, від різних обмежень та заборон. Слід зазначити, що в історії філософської думки існували різні підходи до визначення свободи, шляхів і засобів її досягнення. Так, наприклад, для більшості представників античної філософії – свобода є змістом і метою людського існування. Для представників середньовічної схоластики – свобода розуму і вчинків можливі тільки в межах церковних догматів, за межами ж їхня свобода являє собою ересь, тяжкий гріх. У Новий час стає панівною точкою зору на свободу як на природний стан людини, шлях до соціальної рівності і справедливості. Відомо, що в повсякденному житті люди зіштовхуються не з абстрактною необхідністю, а з її конкретно-історичним втіленням у вигляді реально існуючих умов, соціальних відносин, а також наявних засобів для досягнення поставленої мети. Люди не в змозі змінити умови свого життя, однак вони мають певну свободу волі у виборі цілей і шляхів їх досягнення, оскільки в кожен момент звичайно існує не одна, а кілька реальних можливостей для їхніх дій. Крім того, вони певною мірою вільні у виборі засобів для досягнення обраної мети. Відповідальність – це соціально-філософське поняття, що відбиває об'єктивно-історичний характер взаємин між особистістю і суспільством, особистістю і соціальною групою, які сформувалися в ході задоволення взаємних вимог. Як правило, залежно від сфери діяльності розрізняють політичну, правову (юридичну), моральну відповідальність, а залежно від суб'єкта відповідних дій – індивідуальну, групову, колективну тощо. Відповідальність формується внаслідок тих вимог, що їх ставить до особистості суспільство, соціальна група, колектив [2, с.122-133]. Засвоєні особистістю, вони стають основою мотивації її поведінки. Формування особистості припускає виховання в неї почуття відповідальності, яке стає її головною рисою. Важливим питанням для розуміння співвідношення свободи і відповідальності є визначення межі свободи діяльності людини. Свобода є фундаментальною цінністю для людини, але вона повинна мати свої кордони, межі, щоб не стати свавіллям, насильством над іншими людьми, тобто не перетворитися на неволю. Таким чином, межами свободи є інтереси іншої людини, соціальних груп і суспільства в цілому, а також природи як природної основи існування суспільства. У суспільстві свобода особи обмежується інтересами суспільства. Однак бажання й інтереси людини не завжди збігаються з інтересами суспільства. У даному разі особистість під впливом законів суспільства змушується до вчинків, що не порушують інтересів суспільства [4, с.112-118]. При збігу інтересів особистості і суспільства у стані свободи поняття «свобода» слід доповнити ідеєю врегулювання діяльності людей. Зростання ступеня свободи особи може правити за критерієм суспільного прогресу. На різних етапах історії людства можливість вільного вибору особистості була неоднаковою. У міру розвитку суспільства, з кожною новою епохою відкриваються нові можливості зростання ступеня свободи особи [5, с.182-194]. Це положення в сучасному суспільствознавстві як на Заході, так і на Сході стало загальноовизнаним. Тому сьогодні основним критерієм суспільного прогресу є рівень гуманізації суспільства, становища в ньому особистості – рівень її економічної, політичної, соціальної і духовної свободи. Кожна суспільна формація чи цивілізація прогресивні настільки, наскільки вони розширюють коло прав і свобод особи, створюють умови для її самореалізації. Однак не слід забувати, що свобода лише тоді може бути критерієм суспільного прогресу, коли її зростання відбувається в розумних межах. Коли цими межами на будь-якому етапі розвитку суспільства є відповідальність особистості перед суспільством і вона виходить за ці межі, у суспільстві неминуче починається анархія, що з поняттям «свобода» аж ніяк не сумісна. **Висновок.** Свобода і відповідальність – нероздільні поняття. Свобода неможлива без відповідальності і обв'язку людини перед світом, у якому вона існує. Відповідальність - це неминуча ціна свободи, плата за неї.

Список використаних джерел

1. Свобода особистості як прояв індивідуального в суспільстві / Крамар Тетяна / Соціальна філософія, 2008, С. 8-10.
2. Первісні форми взаємодії особистості і суспільства / Юлія Рожкова // Мультиверсум. Філософський альманах. Вип.74. К.,2008. С. 122-133.
3. Взаємозалежність свободи і відповідальності: погляд В. О. Сухомлинського / А. Богуш // Рідна школа, 2013. № 8-9. С. 12-15.
4. Взаємозв'язок особистісного та суспільного: перспективи дослідження / О. С. Куліна // Мультиверсум. Філософський альманах, 2006. С. 112-118.
5. Правова культура у формуванні правової, соціальної держави / І. В. Сосика // НАН України, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького, 2004. С. 182-194.